

СЛОВ'ЯНСЬКІ ЛІТЕРАТУРИ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ КАРЕЛА ЗАПА

У статті порушено питання інтерпретації слов'янських літератур у літературно-критичних публікаціях і листах К. Запа. Автор аналізує огляди та інші публікації К. Запа, що стосуються польської літератури, його праці, поява яких зумовлена перебуванням у Львові і які стосуються українського сегменту слов'янського життя; автор аналізує і листування із Станком Вразом у контексті іллірійського питання і проблем слов'янського світу загалом. Мета цієї публікації полягає в тому, щоб з'ясувати, у чому К. Зап вбачав особливості й завдання літератури слов'янських народів, довести, що він сприймав цю літературу не лише у слов'янському, але й європейському контексті.

Автор вважає, що ставлення до російської літератури доцільно досліджувати окремо, зважаючи на неоднозначне ставлення до ідеї слов'янської взаємності, до ідеї слов'янської єдності у середовищі російських літераторів і тих діячів, які цікавилися слов'янським питанням. Автор доводить, що К. Зап розглядав слов'янські літератури у європейському літературному і духовному контексті, виступав за рівноправність слов'янських народів, захищав право кожного народу на розвиток своєї літературної мови і літератури.

Ключові слова: Карел Зап; слов'янські літератури; українська література; польська література; література іллірійського руху; ідея слов'янської єдності, національна ідентичність.

Дослідження цього питання не можливе без кількох застережень. Слов'янська ідея ніколи не була цілісною теорією, оскільки вона не функціонувала на рівні наукового терміну і майже її синонімами були «ідея слов'янської взаємності», «ідея слов'янської єдності», «ідея слов'янської солідарності». Проте вона перетворювалася в ідейно-політичну проблему, коли її почали використовувати окремі політичні групи чи держави.

Досить поширеною є думка, що увага до слов'янського світу зумовлена працями Й. Гердера, який наприкінці XVIII ст. у праці «Деї до філософії історії людства» дуже високо оцінив духовні риси слов'янських народів, їхню культуру, особливо народну творчість, зокрема, пісні і пророкував слов'янським народам велике майбутнє (писав він і про Україну). Звичайно, що романтичні й емоційні висловлювання Гердера імпонували слов'янським діячам, вони спонукали їх, але справжні причини, що активізували національний рух слов'янських народів (насправді він почався ще в середині XVIII ст.) полягали в іншому: це щораз більша увага до поняття «нація», а якщо докладніше – до проблеми незалежності й суверенітету націй; це наполеонівські війни кінця XVIII – початку XIX ст. і наростання у зв'язку з цим національних рухів; це й органічний розвиток національної свідомості тих слов'янських народів, що не мали державності. Після появи слов'янської ідеї, коли стала очевидною її ефективність, її почали використовувати в сфері як культурній, так і в політичній. Ця ідея не бу-

ла абстрактною, вона матеріалізувалася у творенні літературної мови, національної культури, освіти, активізації таких наук як філософія, історія, археологія, у появі численних наукових і просвітніх товариств, музеїв, періодичних видань. Вона матеріалізувалася у наукових і популярних працях, окремі з яких не втратили актуальності й сьогодні. Наступний момент: М. Якубець, польський славіст, у статті «Про новий синтез історії слов'янських культур» (1976) згадує статтю «Питання поняття і терміну «слов'янські культури» в науці XIX–XX ст.» іншого польського дослідника – С. Кольбушевського, в якій той зазначає, що поляки відразу зайняли рішуче негативну позицію щодо проблеми єдності слов'янської культури і літератури. Зрештою, Бодуен де Куртене ще в середині 20-х рр. XX ст. у статті «Чи існує окрема слов'янська культура?» стверджував, що окремої слов'янської культури, спільної для всіх слов'ян і чужої іншим народам нема і, ймовірно, ніколи не буде, що окремий слов'янський світ існує лише у сфері мовній; на цьому і закінчується об'єктивна спільність і єдність слов'ян і під жодним іншим кутом зору слов'яни не є окремою людською спільнотою [5, с. 4–5]. Отже, якщо йдеться про системність/несистемність літератур слов'янських народів, то ніколи не було слов'янської літератури як системи, як системного явища (хронологічні рамки статті – друга половина 30-60-х рр. XIX ст., – роки творчої діяльності К. Запа) з огляду на кілька моментів: 1) на початку XIX ст. не всі слов'янські народи зберегли свою державність і це

негативно позначалося на їх культурному розвитку; 2) не всі слов'янські народи мали ще й у середині ХІХ ст. вироблену літературну мову; 3) розвиток літератур слов'янських народів відбувався у різних суспільно-політичних, духовних, конфесійних умовах. Водночас не можна заперечувати й наявності чинників, що давали підстави сприймати слов'янський світ як певну цілісність (походження, мова, традиції, подібність історичної долі тощо).

Ще одне застереження стосується перебування слов'янських народів у різних цивілізаційних просторах – йдеться не про формальне перебування в *Rex Latina* чи в *Rex Orthodoxa*, а й про конфлікт між перебуванням у європейському цивілізаційному просторі чи орієнтацією на деспотичну Росію, яку багато хто із слов'янських діячів сприймав як можливого і єдиного рятівника слов'янського світу.

К. Зап з'явився на арені літературного і громадського життя під кінець 30-х рр. – на початку 40-х рр. ХІХ ст., коли після знайомства з польською й українською інтелігенцією Львова і Галичини почали появлятися його публікації у чеських журналах, коли в 1843–1844 рр. побачила світ його праця «Дзеркало життя Східної Європи» (третя частина має назву «Стежки і прогулянки по Галицькій землі»). Початок цього періоду слов'янського життя був позначений двома подіями – 1) царський уряд жорстоко придушив польське повстання 1830–1831 рр. (це спонукало до більш критичної оцінки ролі Росії у долі слов'янських народів); 2) вихід друком праці Я. Коллара «Дискусії про слов'янську взаємність», що набула незважаючи на справді дискусійні моменти, авторської концепції широкого розголосу в слов'янському світі. Адже це пов'язано з тим, що з появою на початку ХІХ ст. панславізму як культурного руху, що прагнув до визволення, а потім до об'єднання слов'ян, у середовищі слов'янських діячів не було жодного, хто не поділяв би таких прагнень.

К. Зап не належав до першої п'ятірки відомих чеських будителів (Й. Добровський, Й. Юнгман, П. Шафарик, Я. Коллар, Й. Палацький), але йому закономірно належить місце в другій шерензі тих діячів, хто не лише невтомно працював на ниві чеського національного життя, але й прислужився культурі інших слов'янських народів (не випадково І. Франко у статті «Літературне відродження полудневої Русі і Ян Коллар» назвав його «світлим мужем», а заслужити таку високу оцінку нашого вимогливого мислителя справа не з легких). К. Зап теж був прихильником ідеї слов'янської єдності (не будемо прямолінійно ототожнювати це з романтичною візією Я. Коллара, з його ідеєю слов'янської взаємності), був він і прихильником панславізму, поки не побачив небезпеки – підміни його панрусизмом. Такі ж думки поділяв і К. Гавлічек-Боровський. У статті «Слов'янин і чех», надрукованій у газеті «Pražské noviny» за 1846 р. він зазначав: «...познайомився я із усіма братами слов'янськими особисто у їхніх країнах. Познайомився я із Польщею і – не сподобалася мені, з ненавистю і з гординою залишав я Сарматський край, а після нового року у найсуворіший мороз скавав рясю у кибитці до Москви, зігрітий теплотою своєї сердечної всесло-

в'яноської взаємності. Російські морози та інші російські речі погасили в мені останню іскру всеслов'янської любові... і так я повернувся до Праги чехом, чистим і непоступливим чехом...» [3, с. 54]. Зрештою, О. Пипін, відомий російський дослідник слов'янських літератур після слов'янського конгресу у Москві (1867) слушно зазначав, що панславізм в 40-х роках ХІХ ст. має дві головні течії: російську і західноєвропейську. Різниця між ними була значна, і ці течії ворогували між собою [1, с. 312–313].

Молодий К. Зап не міг не бути європейцем, але із національною свідомістю, не міг не бути прихильником ідеї слов'янської єдності, але залишаючись чеським патріотом. Позиція К. Запа, еволюція його поглядів на фундаментальні і принципові проблеми слов'янського світу чітко проявилися в його інтерпретації слов'янських літератур.

Мета цієї публікації й полягає в тому, щоб з'ясувати, в чому К. Зап вбачав особливості й завдання літератури того чи іншого слов'янського народу, як він сприймав цю літературу не лише у слов'янському, а й європейському контексті.

У статті ми досліджуємо оцінку К. Запа польської літератури, його взаємини з українськими літераторами, а також з таким відомим поетом і представником іллірійського руху як Станко Враз. Російським дискурс К. Запа вимагає окремого дослідження, зважаючи на неоднозначне ставлення до слов'янської ідеї (і до панславізму) з боку різних груп російського суспільства.

Порушену в статті проблему практично ніхто із дослідників творчості К. Запа не порушував. Йдеться про таких дослідників як П. Гонтар («Українсько-чеські літературні зв'язки ХІХ ст.»), Ї. Горак («Три чеські письменники в Галичині») та В. Гостічка («Карел Владіслав Зап і галицькі українці. До чесько-української взаємності в першій половині ХІХ ст.»).

З-поміж літератур слов'янських народів найбільше уваги К. Зап приділив польській літературі, що й зрозуміло – ні чехи, ні південні слов'яни не мали ні такої розвиненої літератури, ні достатньо виробленої літературної мови, а літературний талант А. Міцкевича, Ю. Словацького був загальноновизнаним у слов'янському світі. Польську мову К. Зап опанував у Львові, куди він приїхав працювати. Львів тоді був одним із центрів польського культурного і політичного життя. Сюди приїхали й ті, хто брав участь у повстанні 1830–1831 рр. Тут було засновано політичну організацію «Об'єднання польського народу». Приблизно з 1826 р. тут існувало товариство прихильників слов'янства, виходили літературні часописи й альманахи – «Haliczanin» (1830), «Słowianin» (1837), незаперечним було слов'янофільство збірника «Ziemia». К. Зап розумів історію виникнення «польського питання» в Європі, важливість цього питання у слов'янському і європейському контексті. У Львові К. Зап познайомився з польськими літераторами – А. Роцішевським, В. Богуславським. Усе це, а згодом і одруження з Гоноратою Вішньовською, яка походила з польського роду, і спонукало К. Запа вивчити польську мову і заглибитися у дослідження історії польської літератури і культури. Він почав писати огляди польського літературного

процесу в часописах «Květy», «Česká včela», «Časopis Českého muzea» (далі – ČSM), в яких йшлося про творчість польських літераторів. Цікава серія публікацій появилася в журналі «ČSM» – «Короткий огляд найновіших творів польської літератури», «Польська література» (1838), «Нові польські твори», «Найновіші польські твори» (1839), «Огляд сучасної польської літератури до року 1842» (1844). У своїх публікаціях він виходив за межі суто літературної проблематики. Це, наприклад, народознавчий огляд «Про духовне і поетичне життя польського народу» (1844). Впадає в око та обставина, що К. Зап мало писав про А. Міцкевича, який перебував у еміграції. Проте це не означає, що він не знав творчості А. Міцкевича, видатного поета і пророка польської нації. Безперечно, що К. Зап читав «Книгу польської нації і палігримства» (1832), як і знаменитого «Пана Тадеуша» (1834), бо у своїх літературних оглядах він висловлював не лише ідеї чеських будителів, але й тих ідей А. Міцкевича, що стосувалися боротьби за свободу і незалежність. Інша річ, що К. Запові не імпонувала думка А. Міцкевича про польський месіанізм, цією ідеєю була пронизана вся його творчість на еміграції. Щоправда, К. Зап міг не знати про курс лекцій «Слов'янська література», який А. Міцкевич читав в одному із паризьких коледжів. Так, у першій лекції третього курсу (1842–1843 рр.) А. Міцкевич подає загальний огляд польської літератури, а у другій – наголошує на польському месіанізмі, а згодом він розповідає про чеську літературу, про Я. Коллара. К. Зап міг би багато в чому погодитися з А. Міцкевичем щодо оцінки літератури слов'янських народів, окрім, зрозуміло, думок про польський месіанізм й оцінки чеського національного руху – А. Міцкевич не зміг оцінити його належно й об'єктивно. Так, А. Міцкевич зазначав: «Чехи, заклопотані лише минулим, рідко сучасним, а до майбутнього лише зітхають, видали кілька знаменитих поетів. Найбільш відомим і найзнаменитішим з них, єдиним поетом з національним характером є Коллар, родом словак...» [6, с. 37]. І ще: «Справа чеської незалежності повинна в них взяти гору над усіма іншими другорядними справами. Сили для відновлення своєї національності чехи не знайдуть у минулому. Слушно спираються на слов'янськість, але скрізь бачать лише матеріальну силу. Даремно розраховують на австрійську легальність» [6, с. 47]. На думку К. Запа, було кілька вагомих чинників, які сприяли розвитку польської літератури. Це вплив європейської літератури, це те, що реформація в західній (католицькій) церкві не мала таких сумних наслідків як у Чехії. Це польська літературна мова як важливий чинник розвитку польської літератури. Підсумовуючи огляд історії польської літератури К. Зап констатував: «На наймогутнішу гілку західного слов'янства, тобто польську, освіченість західної Європи так глибоко вплинула, що тим самим напрям тілесного і духовного життя у Польщі дещо від східного слов'янства якби відірвався і промостив свій власний шлях» [8, с. 54].

Безсумнівними були симпатії К. Запа до української літератури. Це проявилось навіть у тому, що він високо оцінював творчість поетів «української школи» в польській літературі, хоча й висловив низку

справедливих зауважень (А. Міцкевич про них відгукувався досить іронічно) – йдеться про «Огляд сучасної літератури до 1842 року». К. Зап писав про них і в огляді «Польська література» (1838).

К. Зап приїхав до Львова тоді, коли національна свідомість «Руської трійці» матеріалізувалася у підготовці до друку «Русалки Дністрової», явища революційного, бо національно свідомого. Але 30-ті рр. XIX ст. були не лише початком літературного відродження в Галичині, це був час, коли Д. Зубрицький, галицький історик, познайомився у 1838 р. із московським гостем М. Погодіним, сприйняв ідею «єдинства руського народу», а це був початок галицького москвофільства, що упродовж багатьох десятиріч розколювало українське національне життя.

Про міцні зв'язки К. Запа з діячами «Руської трійці» свідчить його листування, зокрема з Я. Головацьким, яке 1909 р. опублікував К. Студинський. В одному із листів до К. Запа Я. Головацький писав, що нові чеські журнали так його зацікавили, немов би вродженого чеха, бо на його думку, власне, українці не мають чим похвалитися, а тому він і висловлює слова гордості за своїх побратимів, бо це дає і українцям сили і витримки на шляху українського просвітництва. Так, у листі від 19 вересня 1840 року К. Зап повідомляє, що в одній із публікацій журналу «Wlastimil» міститься різка критика історії польської літератури Вішньовського. У листах до Я. Головацького К. Зап інформував його про чеське літературне життя, зокрема про творчі плани П. Шафарика, Й. Палацького, Я. Ербена, В. Ганки. Важливою і цікавою, на нашу думку, є тема обміну літературою, що прослідковується у деяких листах. Так, у листі від 6.V.1843 К. Зап пише: «Відсилаю тобі через свою дружину пакуночок із книжками... від Срезневського у подарунок «Українські балади», від Бодяньського через П. Дворжака «Українські казки», від Чеської матиці «Всесвітню географію» Томка, «Історію Чехії» Томка, «Часопис Чеського музею» за 1842, 1843» [2, с. 77]. Часто у листах можемо зустріти і згадки про українських письменників з Великої України, які за сприяння, зокрема, і чехів, у тому числі і К. Запа, встановлювали літературні контакти із галицькими українцями. Наприклад, у листі від 12.IX.1843 до Я. Головацького К. Зап пише: «...хочу тобі повісти, що Гавлічек пише, що Бодяньський має до тебе прохання, щоб ти надіслав для його всеслов'янської хрестоматії декілька галицьких народних пісень і декілька пісень у високому стилі... і обіцяє тобі за це книги, які б ти лише не забажав» [2, с. 89]. К. Зап згадує не лише О. Бодяньського. У листах є згадки про літературні контакти К. Запа із І. Срезневським, який переслав для нього водевіль І. Котляревського («Москаль-чарівник») та працю М. Костомарова «Історичне значення українських пісень». Тут же він згадує й інших українських діячів – О. Каноніка, Б. Левицького, І. Вагилевича, Й. Кобринського, О. Бодяньського.

Український аспект історії слов'янських літератур в інтерпретації К. Запа – це не лише знайомство із «Руською трійцею». Це і праця «Дзеркало життя Східної Європи», особливо найбільша і найгрунтовніша третя частина праці – «Стежки і прогулянки по Гали-

цькій землі» (1844). Власне, К. Зап приїхав до Галичини у той період, коли тут серед поляків ще були популярними ідеї слов'янської єдності. Так, А. Бельовський переклав польською мовою «Слово о полку Ігоревім», Л. Семенський – «Краледворський рукопис», а проблему єдності слов'янських народів порушували польські літературні періодичні видання – «Pamiętnik Lwowski», «Haliczanin» і збірник «Ziemia».

У контексті ідеї слов'янської єдності К. Зап сприймав і український сегмент слов'янства. Він знав історію українського народу, тому за, загалом, позитивної оцінки «української школи» у польській літературі він критикував польських поетів за необ'єктивне змалювання історичних подій, за зверхнє ставлення певної частини польського суспільства до українців та їх мови. Як прихильник ідеї слов'янської єдності К. Зап об'єктивно й чесно описав польсько-українські взаємини у «Стежках і прогулянках по Галицькій землі» і зафіксував те, що не узгоджувалося з принципами слов'янської солідарності та єдності: «Русин на своїй одвічно власній землі усюди є зганьблений та дискредитований. Його національна віра не має такої пошани, як латинська церква, його мова у поляків є мовою простого люду, яку ніхто не береже, яка не має жодних громадянських прав» [7, с. 85].

Висновки, які К. Зап зробив у «Стежках...» з приводу польсько-українських взаємин, не сподобалися польському суспільству, у польській пресі почали з'являтися критичні відгуки на працю К. Запа, але це лише спонукало його до принципових роздумів над взаєминами між слов'янськими народами. Саме у Львові він почав більш критично ставитися не стільки до ідеї слов'янської єдності, скільки до можливості її практичної реалізації. У цьому його однодумцем був К. Гавлічек-Боровський – такий висновок можна зробити на підставі їхнього листування.

Важливою сторінкою діяльності К. Запа були і зв'язки з представниками іллірійського руху, зокрема із Станком Вразом. Про літературу південних слов'ян К. Зап не писав, але за розвитком цієї літератури він стежив, літературні, мовні, політичні проблеми південних слов'ян (хорватів, сербів, словенців) він розумів і прагнув, щоб південні слов'яни теж посіли гідне місце у колі європейських народів. Проте він не ідеалізував ситуацію. Оскільки К. Зап підтримував дружні стосунки з Вразом Станком, то розчарування в можливості справедливої реалізації ідеї слов'янської взаємності дуже відчутне в листах К. Запа до найбільш відомого представника літературного сегменту іллірійського руху (це громадсько-політичний рух 30–40-х рр. XIX ст. у Хорватії і Словенії, метою якого було літературномовне, а потім політичне об'єднання південних слов'ян і створення Великої Іллірії, а найбільш відомим діячем літератури в іллірійський період власне і був словенець Станко Враз. Щоправда, він розійшовся у поглядах з ініціатором іллірійського руху Л. Гаєм через однобічність його видань, хоча й

захищав ідею об'єднання слов'ян). Згодом Станко Враз заснував журнал «Коло», а К. Зап зробив огляд польської літератури в цьому журналі 1847 року. Листування Станка Врази та К. Запа було цікавим. У листі від 7 січня 1843 р. він висловлює підтримку Станкові Вразові і бажає, щоб разом із літературною мовою зміцнювався і слов'янський дух, нарікає на те, що серед слов'ян мало взаємності, мало братського духу [4, с. 50–51]. Дуже відвертий К. Зап у листі від 8 липня 1843 р., де він нарікає на те, що у польському літературному середовищі ніхто не має справжнього слов'янського серця, навіть молодь, яка вчилася у Відні або Празі і сповнена запалу до слов'янства, навіть вона завжди опанована афектованою ідеєю про свою польську гегемонію; інша група письменників кокетує із слов'янською ідеєю, їхнє слов'янство якимсь ідеальне, абстрактне. К. Зап з гіркою пише про тих, хто зовсім не дбає про слов'янство, а це здебільшого аристократи, які на чехів та іллірійців дивляться лише із чемності. А далі він пише про галицьких русинів: «Інша річ – місцеві русини. Сторічні кривди, яких вони зазнали від поляків, зробили їх справжніми слов'янами. Русини наші, а поляки ні...» [4, с. 52–53]. У листі від 24 грудня 1843 К. Зап застерігає Станка Врази, що сербські патріоти роблять помилку, зв'язавшись із польськими емігрантами [4, с. 56]. К. Зап пише у листах до Станка Врази про «слов'янську науку», «слов'янський дух». В іллірійському русі він вбачав подолання місцевого егоїзму, але водночас захищав національні права словенців. Подолавши романтичні уявлення про слов'янську взаємність, він писав як про зарозумілість, зверхність поляків, так і про байдужість росіян.

Підсумовуючи, можна зробити такі висновки:

- 1) як людина європейського виховання і з відповідною освітою К. Зап не розглядав літературу кожного із слов'янських народів ізольовано від загального європейського літературного і духовного контексту;
- 2) К. Зап усвідомлював, що літератури слов'янських народів перебувають на різних етапах розвитку;
- 3) К. Зап сприймав літературу як один із потужних засобів збереження і формування національної ідентичності;
- 4) К. Зап принципово виступав проти ідеї месіанства, яку проголошували окремі слов'янські діячі (це стосувалося польської й російської літератури); він захищав рівноправність у слов'янських взаєминах і право кожного народу (йшлося, наприклад, про українців) мати свою мову і літературу;
- 5) К. Зап розчарувався в ідеалістично трактованій ідеї слов'янської взаємності, в можливості практичної реалізації ідеї слов'янської єдності в контексті тодішньої геополітичної ситуації в Європі, але вся його творчість свідчила і про невтомне бажання працювати на ниві національного життя, і про повагу до літературних і духовних здобутків кожного слов'янського народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пыпин А. И. Панславизм в прошлом и настоящем / А. И. Пыпин // Вестник Европы. – 1878. – Т. VI. – Кн. 11. – С. 311–345.

2. Студинський К. Кореспонденція Я. Головацького в літах 1835–1849 / Кирило Студинський // Збірник філологічної секції Наукового товариства імені Т. Шевченка. – Львів. – Т. 11–12. – 1909. – 463 с.
3. Havlíček Borovský K. Slovan a Čech / H. Borowský // Pražské noviny. – 1846. – Č. 14. – S. 53–54.
4. Dopisy československých spisovatelů Stanku Vrazovi a Ljudevitu Gajovi / Sbirka pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. – Praha: Česká akademie věd a umění, 1923. – Skupina II. – Č. 23. – 150 s.
5. Jakóbiec M. O nową syntezę historii literatur słowiańskich / M. Jakóbiec // Pamiętnik Słowiański. – 1976. – № XXVI. – S. 3–26.
6. Mickiewicz Adam. Dzieła: Literatura słowiańska / Adam Mickiewicz. – Warszawa: Wydawnicza spółdzielnia «Czytelnik», 1955. – 627 s.
7. Zap K. Přehled současné literatury polské až do roku 1842 / K. Zap // Časopis Českého muzea. – 1844. – S. 53–96, 240–260.
8. Zap K. Cesty a procházky po Halické zemi / Karel Wladislaw Zap. – Praha, 1844. – 235 s.

С. С. Кость,

Львовский торгово-экономический университет, г. Львов, Украина

СЛАВЯНСКИЕ ЛИТЕРАТУРЫ В ИНТЕРПРЕТАЦИИ КАРЕЛА ЗАПА

В статье затронут вопрос интерпретации славянских литератур в литературно-критических публикациях и письмах К. Запа. Автор анализирует обзорное и другие публикации К. Запа, которые касаются польской литературы, работы, которые обусловлены его пребыванием во Львове и которые касаются украинского сегмента славянской жизни; автор анализирует и переписку со Станком Вразом в контексте иллирийского вопроса и проблем общего славянского мира. Цель этой публикации состоит в том, чтобы понять, в чем К. Зап видел особенности и задания литератур славянских народов, доказать, что он воспринимал эти литературы не только в славянском, но и в общеевропейском контексте. Автор считает, что отношение к русской литературе целесообразно исследовать в отдельной публикации, принимая во внимание неоднозначное отношение к идее славянского единства в среде русских литераторов и тех деятелей, которые интересовались славянским вопросом. Автор доказывает, что К. Зап рассматривал славянские литературы в европейском литературном и духовном контексте, выступал за равноправие славянских народов, защищал право каждого народа на развитие своего литературного языка и литературы.

Ключевые слова: Карел Зап; славянские литературы; польская литература; украинская литература; литература иллирийского движения; идея славянского единства; национальная идентичность.

S. Kost,

Lviv University of Trade and Economics, Lviv, Ukraine

SLAVIC LITERATURES IN KAREL ZAP'S INTERPRETATION

The subject matter of the article is Karel Zap's attitude to Slavic literatures, their characterization expressed in his literary and critical publications and epistolary heritage in the context of the idea of Slavic unity. The aim of the article is to investigate peculiarities and objectives of the literature of Slavic peoples as viewed by K. Zap, to prove that he perceived these literatures not only in Slavic, but in the European context. The methodological basis of the article is comprised of the statements and views of the prominent Ukrainian scholars such as I. Franko, M. Hrushevsky,

K. Studynsky, D. Chyzhevsky, D. Doroshenko et al., expressed in their writings concerning the literary history of the Slavic peoples. The author uses such general scientific principles as historical, systemic, informative, cognitive. The academic novelty of the publication is in the fact that the problem formulated this way has not been examined by the researchers (P. Hontar, J. Horák, V. Hostička) of Karel Zap's activities yet. The results of the publication can be used for lectures on the history of Slavic literatures, including Czech, as well as on the history of the Slavs. The author of the article makes the following conclusions: 1) as a person of European education with appropriate training K. Zap did not consider literature of each of the Slavic peoples in isolation from the general European literary and spiritual context; 2) K. Zap was aware of the fact that the literatures of the Slavic peoples were at different stages of development; 3) K. Zap perceived literature as one of the powerful means of preservation and formation of national identity; 4) K. Zap fundamentally opposed to the idea of messianism, which was declared by some Slavic public figures (that concerned the Polish and Russian literature); he advocated equality in Slavic relationships and the right of every nation (for example, the Ukrainians) to have their own literary language and literature; 5) K. Zap became disappointed in the idealistically interpreted idea of Slavic reciprocity, the possibility of practical realization of the idea of Slavic unity in the context of the geopolitical situation of that time in Europe, but all his activities spoke for his tireless desire to work in the field of national life, and respect for the literary achievements of each Slavic nation.

Key words: Karel Zap; Slavic literatures; Ukrainian literature; Polish literature; literature of the Illyrian movemen; idea of Slavic unity; national identity.